

Ο ελληνικός εμφύλιος: ένα διαθεματικό σενάριο

Μαρία Επιτρόπου, Ευγενία Παγκουρέλια, Μαρία Παπαδοπούλου
epitropou@gmail.com, pagourelia@uth.gr, mariapap@uth.gr
ΠΤΠΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Περίληψη

Η ανάγκη δημιουργίας ενός διδακτικού σεναρίου για τον Ελληνικό Εμφύλιο Πόλεμο, προέκυψε από τη διαπίστωση ότι σε επίπεδο σχολικής γνώσης το συγκεκριμένο θέμα προσεγγίζεται πολύ επιφανειακά. Το σενάριο, με κυρίαρχα γνωστικά αντικείμενα τη Γλώσσα και την Ιστορία, μέσα από την προσέγγιση των πολυγραμματισμών, διαπραγματεύεται ζητήματα επιχειρηματολογίας και των δύο πλευρών, πληροφοριακές πηγές και αυθεντικά κείμενα εκείνης της εποχής, μέσα από τις ΤΠΕ. Μέσω του σεναρίου, οι μαθητές/ριες έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία κειμένων και πηγών, καλούνται να αξιολογήσουν και να παραγάγουν επιχειρηματολογικά κείμενα, με σκοπό την καλλιέργεια του επιχειρηματικού λόγου, του κριτικού γραμματισμού και την κριτική σκέψη.

Λέξεις κλειδιά: εμφύλιος, σενάριο, επιχειρηματολογία, πολυγραμματισμοί

Εισαγωγή

Η σύγχρονη εκπαιδευτική πρακτική, σχεδόν στο απόλυτο σύνολο των διδακτικών αντικειμένων, καλείται να κινηθεί σε ένα πολυδιάστατο πλαίσιο απαιτήσεων που συνδιαμορφώνεται από διδακτικούς, γνωστικούς και ευρύτερους μαθησιακούς στόχους. Βασικοί άξονες αυτού του πλαισίου είναι - ή τουλάχιστον πρέπει να είναι - μεταξύ άλλων η διαθεματική σύνδεση ποικίλων διδακτικών - γνωστικών αντικειμένων και η εκμετάλλευση των πολυγραμματισμών, με απώτερο σκοπό μια πολύπλευρη και κατά το δυνατόν πληρέστερη προσέγγιση των υπό διαπραγμάτευση θεμάτων.

Σε μία τέτοια προοπτική πρωταρχικό ρόλο μπορεί να παίζει η αξιοποίηση του σεναρίου διδασκαλίας, εφόσον λειτουργεί ως στρατηγική, βάσει της οποίας είναι δυνατό να εφαρμοστεί στην τάξη ένα σύνολο προσχεδιασμένων δραστηριοτήτων, με καθορισμένους όχι μόνο τους δυνατούς ρόλους των συμμετεχόντων (μαθητών, εκπαιδευτικών, κλπ), αλλά και τη δομή της συνεργασίας μεταξύ τους (Κουτσογιάννης, 2008). Υπό αυτή την έννοια, ένα σενάριο διδασκαλίας διασφαλίζει - βάσει του σχεδιασμού του - την εμπλοκή στην διδασκαλία ποικίλων θεματικών αντικειμένων και σημειωτικών τρόπων, προσδίδοντας με αυτό τον τρόπο στις ενδοταξικές δραστηριότητες μία διάσταση που μπορεί κάλλιστα να συνδέεται με τη διαθεματικότητα, την ομαδοσυνεργατική μάθηση και τους πολυγραμματισμούς. Η εκδοχή του σεναρίου ως εκπαιδευτικής επιλογής φαίνεται ιδιαίτερα χρήσιμη και αξιοποιήσιμη σε μία ομάδα μαθημάτων που έχουν χαρακτηριστεί φρονηματοστικά. Μεταξύ αυτών, δεσπόζουσα θέση, παράλληλα με το μάθημα της Γλώσσας, κατέχει το μάθημα της Ιστορίας (Μπονίδης, 2000). Η παραδοχή αυτή φαίνεται να ισχύει δεδομένου του ότι η επιλογή διαθεματικής προσέγγισης, η αξιοποίηση ποικίλων γραμματισμών και η κινητοποίηση περισσότερων της μίας αισθήσεων, μπορούν να ενεργοποιήσουν αποτελεσματικότερα τους αποδέκτες και έτσι να διαμορφώσουν

ευκολότερα τις ιδεολογικές προσλήψεις τους αναφορικά με το υπό εξέταση θέμα, στόχος που πάντα τα συγκεκριμένα μαθήματα επιδιώκουν και επιτελούν. Η αξιοποίηση των ιστορικών πηγών ως μέσων πειθούς, παίζει καθοριστικό ρόλο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση των σεναρίων για το μάθημα της Ιστορίας.

Μεθοδολογία

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ένα σενάριο λειτουργεί ως στρατηγική δραστηριοτήτων εφαρμόσιμων στο πλαίσιο της τάξης. Κατά τη διαμόρφωση ενός σεναρίου είναι δυνατό να λαμβάνεται υπόψη ένα σύνολο παραμέτρων, όπως η πολυπλοκότητα της παιδαγωγικής, γνωστικής και διδακτικής προσέγγισης, οι αρχές της συνεργατικής διδασκαλίας και μάθησης, η ανταπόκριση του σεναρίου στην καθημερινή σχολική πρακτική, η εμπλοκή διαφορετικών γνωστικών περιοχών, καθώς και η μεταξύ τους συνέργια, η ανάγκη συνεργασίας διαφορετικών τεχνικών και φυσικών προσώπων.

Στη σύγχρονη προσέγγιση της διδακτικής της ιστορίας, δίνεται μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Μιλάμε, δηλαδή, για ένα διερευνητικό-ανακαλυπτικό διδακτικό μοντέλο που στηρίζεται στην επίλυση προβλημάτων μέσα σε αυθεντικά περιβάλλοντα (Fisher, 2001). Για να μπορέσει να εισαχθεί, όμως, ένα τέτοιο μοντέλο, απαιτείται μια διαφορετική προσέγγιση από αυτήν της απλής ανάγνωσης και αποδοχής των ιστορικών γεγονότων. Οι μαθητές και οι μαθήτριες, προκειμένου να προσεγγίσουν την ιστορική γνώση και την ιστορική αλήθεια, θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τα γεγονότα από μια κριτική σκοπιά.

Επειδή η γλώσσα είναι ένα πολύ ισχυρό εργαλείο για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, λόγω της ισχύος της ως κοινωνικής πρακτικής (Baynham, 2002), η καλύτερη προσέγγιση της ιστορίας είναι μέσα από τη σκοπιά του κριτικού γραμματισμού και ειδικότερα του κριτικού πολυγραμματισμού, μιας και το συγκεκριμένο διδακτικό σενάριο δεν αφορά μόνο γραπτά κείμενα, αλλά μια σειρά από οπτικές πηγές.

Στόχος του κριτικού γραμματισμού είναι η απόκτηση βαθιάς και ουσιαστικής γνώσης για τη γλώσσα, η συνειδητοποίηση της δυναμικής των νοημάτων διαφορετικών τύπων λόγου, τα οποία κατασκευάζονται μέσω της γλώσσας, καθώς και η κατανόηση των μεθόδων κατασκευής της γνώσης (Λύκου, 2000). Ο κριτικός γραμματισμός θέτει σε αμφισβήτηση τους κυρίαρχους θεσμούς και λόγους, προσπαθεί να ανακαλύψει πώς λειτουργεί κάτι και συμβάλλει στην ανάπτυξη κριτικής επίγνωσης ως προς τους κοινωνικούς στόχους και ως προς το ποιων τα συμφέροντα υπηρετούνται μέσω αυτών (Baynham, 2002).

Ειδικότερα για το ζήτημα του εμφυλίου στην Ελλάδα, η προσέγγιση των κριτικών πολυγραμματισμών αποτελεί μονόδρομο, λόγω του ότι, όσα έχουν γραφτεί για εκείνη την περίοδο της ελληνικής ιστορίας, είναι μάλλον μεροληπτικά είτε από τη μία είτε από την άλλη πλευρά. Έτσι, προτείνεται το μοντέλο του κριτικού γραμματισμού των Luke & Freebody (1999), το οποίο επεκτείνουμε για να καλύψει και τους πολυγραμματισμούς. Όπως προαναφέρθηκε, μιλάμε για πολυγραμματισμούς, διότι οι πηγές που αξιοποιεί το διδακτικό σενάριο δεν είναι μόνο γραπτά κείμενα, αλλά μια πληθώρα πηγών οπτικής πληροφορίας, όπως εξώφυλλα εφημερίδων, βίντεο, φωτογραφίες, σκίτσα κ.α.

Το μοντέλο των Luke & Freebody (1999) αναφέρεται σε τέσσερις πηγές, των οποίων ο αναγνώστης καλείται να «σπάσει τον κώδικα», δηλαδή να αναγνωρίσει και να χρησιμοποιήσει τις βασικές αρχές του γραπτού λόγου (όπως το ότι αποτελείται από ήχους, αλφάβητο, συλλαβισμό), καθώς και τους κανόνες και τη δομή των προτάσεων και του κειμένου. Παρότι η ικανότητα αυτή είναι κατακτημένη από τους μαθητές Λυκείου σε ό,τι αφορά τα απλά γραπτά κείμενα, δεν ισχύει το ίδιο και για τα πολυτροπικά. Έτσι, λοιπόν, ο χρήστης καλείται να «σπάσει τον κώδικα» της εικόνας και να αναγνωρίσει τις δομές και τις

λειτουργίες που φέρει για παράδειγμα το χρώμα, η γραμματοσειρά, το σχήμα και το μέγεθος των γραμμάτων.

Καλείται, επίσης, να κατανοήσει και να κατασκευάσει κείμενα με νοήματα που συνάδουν με την κοινωνική περίσταση για την οποία κατασκευάζονται, να κατασκευάσει πολυτροπικά κείμενα ανάλογα με τις κοινωνικές περιστάσεις στις οποίες θα χρησιμοποιηθούν (στην προκειμένη περίπτωση το τελικό βίντεο/παρουσίαση για τη γιορτή της 28^{ης}), να χρησιμοποιεί λειτουργικά τα κείμενα και να τα αναλύει κριτικά κατανοώντας ότι αντιπροσωπεύουν τις ιδέες και τις απόψεις του κατασκευαστή τους. Επιπλέον, καλείται να κατανοήσει ότι όχι μόνο το κείμενο, αλλά και όλα τα πολυτροπικά χαρακτηριστικά ενέχουν τις απόψεις - τις ιδέες του κατασκευαστή τους, καλείται να αντιληφθεί το σκοπό τους, τη λειτουργία τους και τα πιθανά συμφέροντα που εξυπηρετούν.

Το διδακτικό σενάριο που παρουσιάζεται ακολούθως αφορά στο ακόμη και σήμερα φλέγον ζήτημα του Ελληνικού Εμφυλίου. Ο καθοριστικός ρόλος του συγκεκριμένου ιστορικού ζητήματος στη διαμόρφωση της ιστορικής και πολιτικής σκέψης πολλών Ελλήνων από τη μία και η ελλιπής πραγμάτευσή του στο σχολείο από την άλλη, κινητοποίησαν το ενδιαφέρον μας για την ανάπτυξη ενός σεναρίου που θα προσεγγίζει στο πλαίσιο της διαθεματικότητας και του κριτικού πολυγραμματισμού το συγκεκριμένο ιστορικό θέμα.

Σχεδιασμός και διαμόρφωση σεναρίου

Με αφορμή τη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου οι μαθητές/ριες θα κατασκευάσουν μια παρουσίαση powerpoint με κείμενα, εικόνες και αφήγηση, ώστε να παρουσιάσουν στους συμμαθητές τους ιστορικές πληροφορίες για τα γεγονότα εκείνης της εποχής. Μέσα από μία διαθεματική προσέγγιση με επίκεντρο την ιστορία, οι μαθητές/ριες θα εργαστούν σε ομάδες στο ζήτημα του εμφυλίου και θα προσπαθήσουν να προσεγγίσουν τα κείμενα με βάση τα κριτήρια της πειθούς, της επιχειρηματολογίας αλλά και των κριτικών πολυγραμματισμών.

Στόχοι

Γνωστικοί Στόχοι

- Να αναπτύξουν στρατηγικές κριτικής σκέψης (Ιστορία).
- Να ασκηθούν στην ανάπτυξη και την αξιολόγηση επιχειρηματολογίας (Γλώσσα).
- Να μάθουν τα ιστορικά γεγονότα της περιόδου του εμφυλίου (Ιστορία).
- Να μάθουν να αναλύουν, να ερμηνεύουν και να αξιολογούν τις πληροφορίες που βρίσκονται στις πηγές (Ιστορία).
- Να μάθουν να ορίζουν διαδρομές στο χάρτη.
- Να αναπτύξουν κριτικό οπτικό γραμματισμό.
- Να μάθουν να κρατούν σημειώσεις.

Μαθησιακοί Στόχοι

- Να οικοδομήσουν τη γνώση αναλαμβάνοντας κεντρικό και ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία.
- Να οικοδομήσουν τη γνώση μέσω της ανακάλυψης, της διερεύνησης και της ενεργής συμμετοχής στις δραστηριότητες.
- Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας.

Στόχοι Αξιοποίησης των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία και στη γλωσσική διδασκαλία

- Να αναπτύξουν δεξιότητες αποτελεσματικής αναζήτησης στο Διαδίκτυο και επιλογής της κατάλληλης πληροφορίας.

- Να μπορούν να χρησιμοποιούν επιτυχώς τις μηχανές αναζήτησης, τις ιστοσελίδες και τα ιστολόγια (blogs).
- Να εξασκηθούν στη χρήση εργαλείων και λογισμικών επεξεργασίας βίντεο, εικόνας και παρουσιάσεων (powerpoint).

Πορεία Διδασκαλίας

1η ώρα- Συζήτηση - Διερεύνηση

Με αφορμή της προβολή της ταινίας του Παντελή Βούλγαρη «Ψυχή Βαθιά» θα γίνει συζήτηση σχετικά με το θέμα του εμφυλίου και το πώς παρουσιάζονται τα ιστορικά γεγονότα εκείνης της περιόδου. Θα αποφασιστεί στη γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου να γίνει μία παρουσίαση των γεγονότων του εμφυλίου στους/στις συμμαθητές/ριές τους καθώς και η πιθανή δημιουργία ενός blog που να αφορά την εργασία τους σχετικά με τον εμφύλιο, ώστε να αναρτηθούν εκεί όλες οι σημαντικές πληροφορίες που θα παραχθούν από αυτή τη δουλειά.

Στη συνέχεια, θα τεθεί ο στόχος αυτής της συνάντησης, που θα είναι διερευνητικός. Οι μαθητές θα κληθούν, χρησιμοποιώντας τη μηχανή αναζήτησης Google και γράφοντας τα κατάλληλα λήμματα να κάνουν μια αναζήτηση στα blog και τις ιστοσελίδες των αποτελεσμάτων, καταγράφοντας και αποθηκεύοντας αυτές που θεωρούν αξιόλογες ως προς το θέμα που πρόκειται να ασχοληθούν. Συγκεκριμένα, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα αναζητήσουν ιστολόγια, φωτογραφικό υλικό, κείμενα, βίντεο, συνεντεύξεις, εξώφυλλα και άρθρα εφημερίδων. Ο σκοπός της συγκεκριμένης δραστηριότητας είναι να αναπτυχθούν κριτήρια επιλογής αξιόπιστου και κατάλληλου υλικού (κριτικός γραμματισμός). Καθ' όλη τη διάρκεια της ώρας ο/η καθηγητής/ρια θα καθοδηγεί και θα συμβουλεύει διακριτικά σχετικά με το τι θα πρέπει να παρατηρούν σε μια σελίδα, ώστε να κάνουν την κατάλληλη επιλογή υλικού. Ενδεικτικά παρατίθενται κάποιοι ιστότοποι που πιθανώς να χρησιμοποιηθούν:

- <http://users.hol.gr/~kokkonis/courses/civil/>
 - <http://imansolas.freesevers.com/Ellhnikos%20Emfylios%20Polemos.html>
- Συνεντεύξεις
- http://www.rwf.gr/interviews_senaria-new.php?id=186&interview=1
 - http://www.rwf.gr/interviews_senaria-new.php?id=187&interview=1
- Εφημερίδες και ψηφιακά αρχεία
- <http://www.nlg.gr/digitalnewspapers/ns/main.html>

2η Ώρα - Επεξεργασία

Ο στόχος της δεύτερης συνάντησης είναι ο καθορισμός του μέσου με το οποίο θα εργαστεί η κάθε ομάδα καθώς και η επιλογή και ανάλυση του υλικού, κάτι που θα γίνει στην επόμενη ώρα.

Πιο αναλυτικά:

1. Μία ομάδα θα ασχοληθεί με την επιλογή των πιο αξιόπιστων (σύμφωνα με κριτήρια που η ίδια θα θέσει πριν και μετά την επεξεργασία) ιστολόγιων και ιστοσελίδων σχετικά με το ζήτημα του εμφυλίου
2. Μία ομάδα θα ασχοληθεί με την αναζήτηση πληροφοριών μέσα στις ιστοσελίδες σχετικά με τις πιο σημαντικές μάχες του πολέμου ώστε την επόμενη ώρα να κατασκευάσει ένα χάρτη με αυτές.

3. Μία τρίτη ομάδα θα ασχοληθεί με τις συνεντεύξεις και τις αφηγήσεις πρωταγωνιστών εκείνης της εποχής.

4. Μία τέταρτη με τις εφημερίδες τη εποχής και το αντίστοιχο οπτικό υλικό.

Σε αυτή τη φάση οι μαθητές και οι μαθήτριες επεξεργάζονται το υλικό έχοντας ως οδηγό τις παρακάτω ενδεικτικές ερωτήσεις που επιτρέπουν μια κριτική προσέγγιση των κειμένων και του οπτικού υλικού:

- Η ιστοσελίδα αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο γεγονός του εμφυλίου ή μιλά συνολικά για όλη τη διάρκειά του;
- Ποια η οπτική γωνία/ιδεολογία του συγγραφέα; Από πού φαίνεται αυτό; Βρείτε φράσεις μέσα στο κείμενο που να το επιβεβαιώνουν.
- Ποια η οπτική γωνία λήψης της κάθε φωτογραφίας; Γιατί πιστεύετε ότι επιλέχθηκε η συγκεκριμένη φωτογραφία;
- Τι θέλει να δηλώσει ο τίτλος της εφημερίδας; Γιατί πιστεύετε ότι αναφέρεται το συγκεκριμένο γεγονός; Σε ποιο κοινό απευθύνεται;

Ακολουθεί ένα παράδειγμα αυτής της άσκησης και ενδεικτικές απαντήσεις:

- Η πηγή αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο γεγονός του εμφυλίου ή μιλά συνολικά για όλη τη διάρκειά του;
Αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο γεγονός, στο τέλος του εμφυλίου και στη νίκη του Εθνικού Στρατού.
- Ποια η οπτική γωνία/ιδεολογία του συγγραφέα; Από πού φαίνεται αυτό; Βρείτε φράσεις μέσα στο κείμενο που να το επιβεβαιώνουν.
Ο συγγραφέας συντάσσεται με τον Εθνικό Στρατό. Αυτό φαίνεται από τους τίτλους του πρωτοσέλιδου: «Ελήλθε η πλήρης κατάρρευσις του συμμοριτισμού», «το επιτελείο της συμμοριακής μεραρχίας εις χείρας του στρατού», «κατέπαυσε κάθε αντίστασις των συμμοριτών», «η περίλαμπρος νίκη του στρατού» κ.α.
- Ποια η οπτική γωνία λήψης της κάθε φωτογραφίας; Γιατί πιστεύετε ότι επιλέχθηκε η συγκεκριμένη φωτογραφία;
Η φωτογραφία που χρησιμοποιείται στο εξώφυλλο θέλει να δείξει το μέγεθος της νίκης του Εθνικού Στρατού, παρουσιάζοντας όλη την περιοχή που δηλώνουν ότι ελευθερώθηκε.

- **Τι θέλει να δηλώσει ο τίτλος της εφημερίδας; Γιατί πιστεύετε ότι αναφέρεται το συγκεκριμένο γεγονός; Σε ποιο κοινό απευθύνεται;**

Ο τίτλος της εφημερίδας δηλώνει την χαρά και την υπερηφάνεια των συγγραφέων για το αναγραφόμενο γεγονός, συνεπώς δηλώνει την ιδεολογική τοποθέτηση της εφημερίδας, η οποία συντάσσεται με την πλευρά των «νικητών». Η λήξη του πολέμου με τη νίκη του Εθνικού Στρατού σήμανε και το τέλος του εμφυλίου και όπως είναι φυσικό αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός. Η εφημερίδα απευθύνεται σε κοινό αντίστοιχων πεποιθήσεων.

3η Ώρα - Σύνοψη

Σε αυτή τη φάση ο στόχος είναι η συγκέντρωση και καταγραφή όλων των σημαντικών πληροφοριών που θα έχει συλλέξει κάθε ομάδα και την κατασκευή του χάρτη με τις σημαντικότερες μάχες του εμφυλίου. Στη συνέχεια, οι πληροφορίες αυτές θα παρουσιαστούν στην ολομέλεια.

4η Ώρα - Άσκηση λόγου επιχειρηματολογίας

Με βάση το υλικό που θα έχει παρουσιαστεί στην προηγούμενη φάση, θα συζητηθεί το ποιες ήταν οι αντιμαχόμενες πλευρές, ποιες τεχνικές πειθούς χρησιμοποιεί η κάθε πλευρά για να πείσει τον αναγνώστη και ποια τα επιχειρήματά της. Στη φάση αυτή καλό θα είναι την ώρα της συζήτησης οι ομάδες να παραθέτουν σημεία μέσα από υλικό που να ενισχύουν και να στηρίζουν την άποψή τους. Αφού έχει ολοκληρωθεί η συζήτηση και η ανάλυση του υλικού στις προηγούμενες φάσεις, θα αποφασιστεί από κοινού ποιο από το υλικό θα χρησιμοποιηθεί για την τελική παρουσίαση του θέματος στη γιορτή. Στη συνέχεια θα κατασκευαστεί η παρουσίαση σε powerpoint.

5η Ώρα - Αποτίμηση

Αφού η εργασία θα έχει ολοκληρωθεί και παρουσιαστεί στο κοινό, θα γίνει μια ανακεφαλαίωση και ανασκόπηση των όσων πραγματοποιήθηκαν, συζητήθηκαν και αναλύθηκαν στην εργασία αυτή, θα γίνει μια κριτική επανεξέτασή της, θα επισημανθούν τυχόν ατέλειες και θα προταθούν αλλαγές. Επίσης, οι μαθητές και οι μαθήτριες θα κληθούν να αναφέρουν τις εμπειρίες και τις εντυπώσεις τους από την όλη ενασχόλησή τους με το θέμα του ελληνικού εμφυλίου, καθώς και το τι θεωρούν ότι κέρδισαν σε γνωστικό και παιδαγωγικό επίπεδο.

Αξιολόγηση

Οι μαθητές και οι μαθήτριες θα αξιολογηθούν ανάλογα με τη συμμετοχή τους σε όλη τη διάρκεια διεξαγωγής της εργασίας, την ικανότητά τους στην επιλογή και απομόνωση των πληροφοριών, την καλλιέργεια και τη συγκρότηση του γραπτού λόγου, την ανάπτυξη του κριτικού γραμματισμού καθώς και από το τελικό προϊόν που παρήγαγαν.

Αντί επιλόγου

Ένα από τα σημαντικότερα ζητούμενα της σύγχρονης εκπαιδευτικής πράξης είναι η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των μαθητών, κάτι που προϋποθέτει την ανάληψη ενεργούς δράσης από πλευράς των τελευταίων, μέσω της αναζήτησης, αξιολόγησης, σύγκρισης και αξιοποίησης πληροφοριών διαθέσιμων σε ποικίλες γνωστικές βάσεις. Αυτού του είδους η ενεργοποίηση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της χρησιμοποίησης των σεναρίων και μάλιστα σεναρίων ανοικτού τύπου, όπως αυτό που παρουσιάστηκε, καθώς η αξιοποίησή

τους μπορεί να εμπλέκει στην προσέγγιση της γνώσης και της μάθησης τους κριτικούς πολυγραμματισμούς και τις ΤΠΕ. Αν η αναγκαιότητα μιας διαφορετικής προσέγγισης του μαθήματος της Ιστορίας θεωρείται σήμερα δεδομένη, η αξιοποίηση των σεναρίων ανοικτού τύπου μπορεί να προσφέρει μια τέτοια πολύπλευρη, σφαιρική και κριτική ερμηνεία σε κάθε ιστορικό ζήτημα.

Αναφορές

- Fisher, A. (2001). *Critical Thinking: An Introduction*. New York: Cambridge University Press.
- Baynham, M. (2002). *Πρακτικές γραμματισμού*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Luke, A., & Freebody, P. (1999). A map of possible practices: Further notes on the four resources model. *Practically Primary*, 4(2). 5-8.
- Κουτσογιάννης, Δ. (2008). Επιμόρφωση εκπαιδευτικών στη χρήση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διδακτική διαδικασία. Ανακτήθηκε 13 Φεβρουαρίου 2010 από http://b-epipedo.cti.gr/portal/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=24&Itemid=239
- Λύκου, Χ. (2000). Η Συστηματική Λειτουργική Γραμματική του Μ.Α.Κ Haliday. *Γλωσσικός Υπολογιστής*, 2, Ανακτήθηκε 13 Φεβρουαρίου 2010 από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/default.htm>